

CYNGOR SIR CEREDIGION

Adroddiad i'r: Cyngor

Dyddiad y cyfarfod: 20 Ebrill 2023

Teitl: Adolygiad o Gymunedau a Threfniadau Etholiadol – Polisi Maint y Cyngor

Pwrpas yr adroddiad: Cael cymeradwyaeth i'r Polisi ynghylch Maint y Cyngor er mwyn bwrw ati i Adolygu Cymunedau a Threfniadau Etholiadol

Er: Penderfyniad

Portffolio'r Cabinet ac Aelod y Cabinet: Ddim yn berthnasol

Cyflwyniad

Adroddwyd i'r Cyngor ar 2 Mawrth 2023 y byddai Cymunedau a Threfniadau Etholiadol yn cael eu hadolygu dros y 15-18 mis nesaf. Mae gan y Cyngor ddyletswydd o dan Ddeddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013 i gadw ei gymunedau dan arolwg a rhoi adroddiad i Gomisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru (y Comisiwn) ynglŷn â sut mae'n cadw ei gymunedau dan arolwg.

Bydd yr adolygiad yn cynnwys:

- Adolygiad Adran 25 - Adolygiad o ffiniau cymunedau. Dylai sicrhau bod cymunedau yn parhau i adlewyrchu hunaniaethau lleol a hwyluso llywodraeth leol effeithiol a chyfleus. Byddai'r adolygiad hwn yn caniatáu i'r cyngor wneud mân ddiwygiadau i ffiniau a allai fod wedi dyddio o ganlyniad i ddatblygiadau tai, newidiadau yn y boblogaeth ac ati. Bydd yr adolygiad hwn yn ystyried unrhyw newidiadau canlyniadol sydd eu hangen i'r trefniadau etholiadol oherwydd unrhyw newidiadau i'r ffiniau a dyma'r elfen y bydd y Comisiwn yn ymgymryd â hi.
- Adolygiad Adran 31 - Adolygiad o'r trefniadau etholiadol. Nodi problemau gyda threfniadau etholiadol cynghorau cymuned/tref yn annibynnol ar unrhyw broblemau o ran ffiniau.

Cytunodd y Cyngor i sefydlu Grŵp Trawsbleidiol o 7 Cynghorydd, sef y Cynghorwyr Clive Davies, Elizabeth Evans, Eryl Evans, Rhodri Evans, Gwyn Wigley Evans, Paul Hinge ac Alun Williams.

Polisi Maint y Cyngor

Gorchwyl cyntaf y Grŵp Trawsbleidiol oedd datblygu Polisi Maint y Cyngor.

Dywed canllawiau Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru,

“Mae'r Polisi Maint Cyngor yn creu dull o bennu, ar gyfer cynghorau cymuned a thref y brif ardal, nifer briodol y cynghorwyr cymuned ar gyfer tref neu gymuned benodol yn seiliedig ar nifer yr etholwyr yn y gymuned. Yn ddelfrydol, fe ddylai sicrhau bod y

gynrychiolaeth ar gyngor cymuned neu dref yr un fath, cyn belled ag y bo'n ymarferol, ar draws yr holl gynghorau cymuned yn y brif ardal."

Ystyriwyd nifer o ffactorau wrth greu'r Polisi Maint y Cyngor, gan gynnwys:

- Dyraniad bras o gynghorwyr yn seiliedig ar nifer yr etholwyr
- Y gwahaniaeth rhwng cynghorau trefol a gwledig
- Sicrhau'r clymau cymunedol a'r darn o dir (hynny yw, maint daearyddol unrhyw Gyngor Cymuned arfaethedig)
- Darparu isafswm ac uchafswm cyffredinol o ran nifer y cynghorwyr cymuned ar gyfer cyngor cymuned. Yn hanesyddol, isafswm nifer y cynghorwyr ar gyfer cyngor cymuned fu 7, ond mae rhai cynghorau wedi defnyddio 6. 24 sydd ar y cyngor cymuned mwyaf yng Nghymru ar hyn o bryd. Gallai'r uchafswm fod yn ddbynnol ar y ffactorau canlynol (isod) yn y rhestr hon.
  - Maint y cynghorau cymuned presennol
  - Graddfa gweithgarwch y cynghorau cymuned mewn ardal prif gyngor
  - Daearyddiaeth ardal y prif gyngor
  - Dwysedd poblogaeth ardal y prif gyngor.

Mae'r Polisi drafft ynghylch Maint y Cyngor i'w weld ar ffurf Atodiad A i'r adroddiad hwn.

Camau nesaf

Bydd y Polisi ynghylch Maint y Cyngor yn cael ei rannu gyda Chomisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru. Cynhelir cyfarfodydd yn fuan gyda chynrychiolwyr o'r Comisiwn i gytuno ar amserlen ar gyfer yr Adolygiad.

Wedyn bydd y Comisiwn yn trefnu cyfarfodydd gyda chynrychiolwyr y Cynghorau Tref a Chymuned.

	A oes Asesiad Effaith Integredig wedi'i gwblhau? Os nad oes, dywedwch pam	Ddim yn berthnasol – nid yw'n newid gwasanaeth
Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol:	Crynodeb: Hirdymor: Cydweithio: Cynnwys: Atal: Integreiddio:	Ddim yn berthnasol Ddim yn berthnasol Ddim yn berthnasol Ddim yn berthnasol Ddim yn berthnasol
Argymhelliad:	Bod y Cyngor yn cymeradwyo'r Polisi Maint y Cyngor (fel y'i cyflwynwyd yn Atodiad A o'r adroddiad).	
Rhesymau dros y penderfyniad:	Galluogi'r Adolygiad o Gymunedau a Threfniadau Etholiadol i gael ei gynnal yn unol ag Adrannau 25 a 31 o Ddeddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013.	
Trosolwg a Chraffu:	Ddim yn berthnasol	

Fframwaith Polisi:	<ul style="list-style-type: none"> • Adrannau 25 a 31 Deddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013; • Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru – Canllawiau i Brif Gyngorau ynglŷn â'r Adolygiad o Gymunedau; • Cyfansoddiad y Cyngor.
Amcanion Llesiant Corfforaethol:	Ddim yn berthnasol
Goblygiadau Cyllid a Chaffael:	Telir yr holl gostau sy'n gysylltiedig ag Adolygiad y Cymunedau o gyllideb bresennol y Gwasanaethau Etholiadol. £13,500 yw ffi'r Comisiwn am gynnal yr adolygiad.
Goblygiadau Cyfreithiol:	Sicrhau y cydymffurfir â Deddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013
Goblygiadau Staffio:	O fewn y gwasanaeth
Goblygiadau eiddo /asedau:	Dim
Risg(iau):	Risg sylweddol i'r Cyngor o beidio â chynnal yr Adolygiad.
Pwerau Statudol:	Adrannau 25 a 31 o Ddeddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013
Papurau Cefndirol:	<ul style="list-style-type: none"> • Adroddiad a gyflwynwyd i'r Cyngor, 2 Mawrth 2023; • Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru – Arweiniad i Brif Gyngorau Ar Gynnal Arolygon Cymunedol
Atodiadau:	Atodiad A – Polisi drafft Maint y Cyngor Eifion Evans Prif Weithredwr (Swyddog Cofrestru Etholiadol a Swyddog Canlyniadau)
Swyddog Adrodd:	Lowri Edwards Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Gwasanaethau Democrataidd (Dirprwy Swyddog Cofrestru Etholiadol a Dirprwy Swyddog Canlyniadau)
Dyddiad:	12 Ebrill 2023